

II. tečaj
1849.

V četertik 1. svečana.

5. list
I. polovice.

Nada ali up.

Snežec krije
Travnike,
Burja brije,
Tožno je:

Sonce tmine
Prebliši,
Tuga *) zgine,
Vse ož'vi.

Serč'ce tudi
Včas' solzi,
Ker ga grudi
Trop skerbi:

Nad'a jasna
Zabliši,
Tuga razna
Proč zbeži.

Detomil.

Nedolžnost v ječi.

(Povést.)

Marjetica je bila hči revnih, tode poštenih staršev. Slaba bajta in majhin vertec sta bila njih premoženje, zala hči njih nar veči zaklad. Ko je bila Marjetica komej deset lét stara, ji vmerjejo skerbni oče. Mati, pobožna, tiha žena, ne vedo svoji hčeri veči dobrote skazati, kakor de jo v šolo pošljejo. Doma jo šivati in veziti učé, kar ji je pozneje dosti hasnilo.

Šestnajst lét staro Marjetico so dali mati v službo k neki grajšini. „Služba je dobra šola za deklice“ so djali mati „posebno pak za-te, ki od staršev no-

*) Tuga ali žalost, terpljenje.

beniga premoženja pričakovati nimaš. Zmiram zvesta in poštena bodi! Stori rada, kar se ti vkaže! Bodi snažna, tiha in z vsim dovoljna, in vsi dobri ljudje te bodo radi imeli.“

Marjetica je imela scer v začetku malo plačila, tode upanje, v kratkim več dobiti. Prizadevala si je, vse dolžnosti pridne služabnice spolniti. — Gospod in gospa si nista željela boljši dékle, Marjetica ne boljši službe.

Pripetilo se je pak, de sta grajšaka svoje posestvo zapustila. Tudi pridno deklico na daljno pot seboj vzeti, jima pa ni mogoče bilo. Z veliko žalostjo vzameta od nje slovo, ji zapustivši spričevanje pridnosti in zvestobe.

Marjetica se zopet k svoji materi podá, in ji nekaj časa pri opravih pomaga. Poštenje dekliča je kmalo do neke imenitne gospé prislovelo, ktera ga za déklo v službo vzame. Pri nji je Marjetica prav dobro plačilo imela, in si, od mladosti varčnosti navajena, lep denár na léto prihranila. Koliko veselja za pridniga dekliča, de mu je bilo moč, ljubo mater v starosti podpírati.

Mislil bi pač vsaki, de takó pridni deklici od zdaj nič več pomanjkati ne more. Alj zopet je bila le kratka njena sreča. — Gospá že večkrat nekaj srebernine pogrešuje, včasi tudi denarjev. Zastonj je bilo vse prizadevanje, tata zasačiti. Enkrat je bila gospa zlat perstan na mizico položila. Razun Marjetice ni nobeniga drugiga pri nji bilo. Čez nekaj časa hoče gospa perstan vzeti, pa ga ne najde. V natolcvanje pride Marjetica, de je namreč ona perstan vkrala. Naj se še tako joka — ne more gospé svoje nedolžnosti prepričati; še manj pak, ko se drugi dan v Marjetičini škrinji sreberna žlica najde. Prestrašeno deklé ne more zapopasti, kakó de je sreberna žlica v skrinjo prišla. Gospa pak jo zmerja, in hoče tudi perstan od nje imeti. Pertí ji, de jo bo scer pri gosposki tožila.

To se je tudi zgodilo. Od gosposke pridejo preiskovat. Ne najdejo scer nič, ali Marjetica jih ne more svoje nedolžnosti prepričati. Ker je bila žlica pri

ni najdena, so jo tudi za tatico drugih vkradenih reči imeli. Móra v ječo.

Slaba hrana in strupeni, zaperti zrak je zale Marjetice zdravje podkopal. Zbolela je, nevarno zbolela. Zvediti, de je njena hči v ječi, jo mati obiše. Kaj de ste obedve občutile, naj drugi popiše. „Ljuba mati!“ Marjetica joka „k vaši tolazbi vam povem, de sim nadolžna. Če vmerjem, vmerjem nadolžna.“

Še le čez pol léta je na dan prišlo njeno poščenje. Grajsinski blapec je bil na tatvini zasačen. Svoje pregrehe ne taji, in zadnjič razodene, de je bil on v Marjetčini skrinji najdeno sreberno žlico vkral, in jo noter vtaknil, de bi bila pri kakim pogreševanji ona za tatico spoznana. Ravno tisti dan so tudi perstan našli. Neki pič, ki je po hiši okrog letal, ga je bil z misice vzal in na verh peči položil. Gospa pride sama v ječo po deklino, in jo za odpušanje prosi. Vsim se je milila nodolžna Marjetica.

Čez léto vmerje gospa, in nameni Marjetici dosti denarjev, ktire je pridno dekle na obresti (na čimž) dalo, in te sosobno v podpornjo ljube matere obračalo.

Ta povest spričuje, de preganjana nedolžnost vunder zadnjič po previdnosti božji na dan pride.

Bernard Tomšič.

Od zemlje.

Pervi pogovor.

Snoči prideta k Boštjanovim sosedov Tonček in njegova sestra Nežika. Nekoliko časa so se — če se ne motim — po očetovim in maternim privoljenji z domačimi otroci: Matičkam, Janezkam in Barbiko slepe miši igrali. Pa kmalo se vsi naveličajo, in domači stopijo k starimu očetu rekoč:

Stari oče! prosimo, dajte dajte nam tudi danes kaj lepiga povédati, kot ste nam že večkrat, de bosta tudi Tonček in Nežika slišala.

Tonček in *Nežika*. Prav lepo prosiva tudi midva.

Stari oče Boštjan. Vidva bi tedej tudi rada védla kaj več, ko hruške peč? — Če je takó, naj pa bo.

(Boštjan se vsede k péči, Tonček in Nežika na njegovo levo, Matiček in Janežek na desno stran, Barbika pa na pručico (stolček) pred očeta. Ženske začuó kolovrate verítiti.)

Matiček (hoče nekaj reči, pa naglo mu v besédo seže Barbika.)

Barbika. Stari oče! jez nisim mogla snoči, kmalo zaspati. Kar mi pride na misel, koliko de je neki ljudi na celim svetu. Ali vi veste, koliko? Jez bi strašno rada vedila.

Boštjan. No, kateri vgane?

(Eden pravi tavžent, drugi dva tavžent, tretji tri tavžent, Nežika pet tavžent, Barbika deset tavžent.)

Boštjan. Nobeden ni vganil. Na celim svetu, ali prav za prav na celi zemlji je, kakor je zrajtano, okoli tavžent milijonov ljudi. — (Otroci se temu številu čudijo, de ni kraja, ne konca.)

Tonček. Boštjan! zakaj pa ste rekli: „Na celim svétu — ali prav za prav — na celi zemlji —“? Ali to ni vse eno?

Boštjan. Kratko nikar. Svét se imenuje z eno besedo vse, kar je Bog vstvaril: nebó, solnce, mesec, vse druge zvezde z zemljo in z vsimi stvarmi vred, ki na njih prebivajo; zemlja je pa le en del svetá. — Ali ste dobro zapomnili, otroci?

Vsi (enoglasno :) Smo, stari oče!

Boštjan. Bom že pozneje vidil, če je res. — Ker je pa ravno zemlja v pomének (v pogovor) prišla, povejte mi, otroci! kakšno si vi mislite zemljo?

Barbika. Jez si mislim, de je ravna kot strašno velika miza, samo tu in tam kakšna gora stoji. Na koncu — si mislim — je pa okrog in okrog voda.

Nežika. Jez si tudi drugo ravno takó mislim, samó jezmenim, de so unstran vode okoli in okoli strašno visoke in sterne skale (steile Felsen), de ne more nihče čéz.

Janežek. Jez si pa mislim: Rim je grozno grozno deleč. Kmalo za Rimam so pa neizrečeno visoke planke. Tam je pa konec svetá — ali hočem reči — konec zemlje.

Matiček }
Tonček } (obedva kmalo:) Jez si pa mislim —

Boštjan (na smeh:) **Že zadosti, že zadosti.** Sej vém, de si nobedin praviga ne misli. Sem vas le nalaš prašal.

Vsi otroci. Kakšna pa je vender zemlja?

Boštjan (stopi vun in prinese iz vezé eno okroglo, na obéh konceh nekoliko plošato bučo, rekóč:)

Vidite otroci, zemljina podoba ni taka ko mizina, ampak taka ko te buče, to je okrogla, ali z drugimi besedami: zemlja je oblica ali krogla (kugla) — se vé de strašno velika. (Otroci debelo gledajo.)

Janezek. Kolika pa vender?

Boštjan. Ko bi kdo hotel in zamogel zemljo ravno čez srédo z vervjó opasati, bi mogla biti verv pét tavžent štiri sto milj dolga. Takó velika krogla je zemlja.

(Zdej stopi v hišo soséda, Tončkova in Nežkina mati, rekoč:)

Zdej je pa že čas domú iti. Kaj se okoli klatita? Večerja je že na mizi. Le hitro!

Boštjan. Nikar ne zmerjajte svojih otrok. Nista se klatila, ampak koristne reči učila. Pravijo: Kar se človek naučí, ga ne teží. (K otrokam, ki bi bili še radi poslušali:.) Naj pa bo dovolj za nocoj. Pa jutri nadalje.

(Tonček in Nežika vošita nar pred sosedovim otrokam, potem stari mu Boštjanu, nazaduje drugi družini lahko noč in z materjo odideta.)

Strašna noč.

Dva fantiča iz mesta gresta v bližno vas na sprehod. Pot je peljala skozi tamni gojzd. Ko sta pa v naglici bližno pót do vasi nastopiti hotla, se zmotita in reveža hodi ta vsa preplašena po gojzdih, jamah in skalah sem ter tje. Noč se naredí. Vse je tamuó, hiše pa nikjer nobene. — Zdaj se jima vunder zdi, de neko govorjenje in cinglanje živine slišita. Dalje gresta in prideta do terdiga zdelana k samotni hiši. Tu gresta na ravnost noter in lepó prosita za prenočenje. Če so bili tukajšni ljudje ravno nekako sirovi viditi, so jima vunder večerjo in mehko posteljico pri peči dali. Fantiča vedno na dom misleča ne moreta nikakor zaspati. Bilo je že blizo polnoči in fanta še

nista spala. Tudi glasno govorjenje v bližni stanici jima ni dalo pokoja. Kakšne pogovore imajo vunder ti ljudje? pravi starji, hočem iti tiho poslušat. — Tiho gre od postelje, nastavi pri vratih na špranjo uho in ravno naleti na besede, ki jih je gospodar ženi prav terdo rekel: „Urša, jutri pa le zgodej pod kotlam zakuri, bom svoja fantalina iz mesta zaklal.“ Smertni strah spreleti fantiča, ki je strašne besede slišal. O moj Bog, o moj Bog! zdihe ne žalostno, zdaj vem, de sva med pesjani *), rešiva se, rešiva se! Vsa trepetajoča se splazita k vratam jih tiho odpreta in tapata v vežo. Iz veže prideta srečno na dvoriše, skočita k velikim vratam, pa — o joj! — dvorišne vrata so zaklenjene; zid je visok, nikamor ne moreta več. — Tamle je svinjak, pravi starji, pojva in skriva se k prešičem, tam naji mende vender nobedin ne bo dobil. Oba se zdaj v svinjak splazita. — Celi čas sta trepetala in zdihovala. — Komej je bila zjutrej ura štiri, že pride gospodar z lučjo in hlapcama na dvoriše, gre naravnost proti svinjaku, brusi dolgi nož in reče: Alo, fantalina, vun, vajna zadnja ura je dotekla! — Z velikim vekam in trepetam se oglasita uboga fantiča, prideta vun in prosita s povzdignenimi rokami za milost. — Gospodar se zavzame, kakó bi to moglo biti, de fantiča iz svinjaka vun prideta. — Sej ste snoči sami rekli, de naj bote danes zaklali, pravita enoglasno, torej sva se pa tukaj skrila. „Vunder sta bebca, de vama kaj taciga v bučo pade; jez šim le svoja dva prešiča, ki sim ju uni dan v mestu kupil, v šali (za špas) tako imenoval. Pojta, pojta, neumneža! in drugo pot več na ptuje pogovare ušes^{ne} nastavlajta — “ jih gospodar posvari in spodi. — *A. Praprotnik.*

Pes reši svojiga gospodarja smerti.

Bogat mesár pride iz daljniga kraja domu gredé do kajže, ki je na samoti stala. Ponoči je bilo in tamà ko v

*) Pesjane (Menschenfresser) imenujejo divjake, ki šloveško meso žró. Morde zató, ker se kvasi, de móra tak divjak, preden spregovori, zalajati ko pes? Vredništvo.

rogu. V kajži pa se je vidila luč. Mesar je bil zelo truden. Do bližnje vasi je bilo še več ur hodá. Sklene, ako bo le moč, v bajti prenočiti. Potërka na vrata. Star mož, po šegi pobožnih pušavnikov oblečen, z očenašem (molkam ali patanoštram) za pasom, mu vrata odpre. Mesar ga prosi, de bi mu dovolil, pri njem prenočiti. Mu z veliko pri-ljudnostjo dovóli. Tode, pristavi pušavnik, druge postelje nimam, kot eno samo záse. Ali bote mogli na terdi klopi spati? — Kader je človek truden, pravi mesar, je tudi terda klop dobra, in gre v revno stanico. Pušavnik mu da nekoliko svoje večerje. Nató se verže na kolena in moli zvečerno molitev takó pobožno, de mesár še nikoli takó pobožno moliti ni vidil. Po večerji in kratki molitvi mesar glavo kar na mizo nasloni in kmalo terdno zaspí. Njegov velik pes se vleže pod mizo.

Ko pušavnik sliši, de mesár že smerči, seže pod posteljo, in privleče izpod nje težko sekiro. — Ta pušavnik ni bil namreč pušavnik iz pobožnosti, ampak razbojnik v podóbi pušavnika, ki je ljudi, kateri so pri njem prenočevali, vbijal in jim denarje pobiral. — S sekiro se bliža po perstih spijočimu mesarju. Zdaj zamahne in mu hoče glavo odsekati. Ali ko blisk skoči mesarjev pes izpod mize in ga podere na tla, še predin je vdaril, ter mu stopi na persi. Mesar, ki je imel veliko denarjev pri sebi, je takó terdno spal, de ga ropot ni prebudil, ko je hlinjenec na tla padel. Zvesti pes je razbojniku takó dolgo na persih stal in ga prec za vrat zagrabil, če se je le količkaj ganil, dokler se je mesar zbudil. Ko se zbudi, ga prosi pušavnik, de naj psa z njega spodí, ki ga je iz čistiga mirú zagrabil in porušil. Mesar pa sekiro na sredi hiše viditi, je prec vganil, kaj de je mislil pušavnik narediti. Pušavnik se izgovarja in izgovarja; ali mesar mu nič ne verjame. Zveže in pelje ga do bližnje vasi. Izroči ga velikimu županu. Župan gre s svojimi hlapci v pušavnikovo bajto in vso preiše. Našli so notri veliko denarjev in za njo skrivno jamo, v kateri je bilo trideset človeških trupel.

Pušavnik je bil obešen, mesar pa je potém svojiga psa takó rad imel, de mu je dajal za hrano ravno tiste jedi, ki jih je on sam vžival.

Od obléke starih Slovanov.

Perva obléka človekova so bile kosmate kože žival. V take kože so se v starih časih tudi Slovani oblačili. Ako so pa šli na vojsko, ali po njih govorjenji na bran*) so iz zgorniga telesniga dela vso obleko slekli. Mende zato, de so bili urneji. Ker so bili preterdne postave, jim je bilo to igrača. Kakšno de je bilo oblačilo, ki so z njim spodnji del telesa pokrivali, se prav ne vé. Slovenci so nosili nekđaj dolge široke hlače, kakor Hrovatje. Imenovali so jih hlače od besede „hala“, ki pomeni dolgo oblačilo.

Namesto kosmate kože so nosili nar pred plajš (Mantel), ki je na plečih visel. Pozneje so rokale prišli. Takó je postala iz plajša suknja. Životnike (lajbeljce, pruštofe) so začeli pozno nositi. Veliko slovenskih in drugih slovanskih kmetov životnika še zdej ne pozná.

Na glavi so nosili klobuke, ki so bili visokim kapam podobni.

Obutvo so imenovali črev (črevlje). Bojé de je bila enaka, zdajnim hrovaškim opankam.

Zenske so se takó nosile ko možki. Samo okoli vrata so mende nosile zarobljeno ruto. Torej so ji rekli rubača. Ta ruta se je morebiti pozneje v kratko srajco spremenila. Torej imenujejo Hrovatje in nekteri Slovenci srajco še dan današnji rubačo ali robačo, Rusi pa rubaho.

(Konec sledí.)

Zastavica.

Ktera voda je nar draži?

Tista, s katero kerčmar vino pobídi.

*) Stareslovanska beseda „bran“ namesto „vojska“ spričuje, de so bili Slovani že nekđaj miroljubni; de niso boja začenjali, ampak se le branili.